

„Amikor már nagyon elegendem van...”

Ismerősömtől hallok: „Amikor már nagyon elegendem van mindenkől, lemegyek a garázsba és barkácsolok”.

Vezető beosztású közéleti ember nyilatkozatában olvasom: „A munkámmal járó mindennapi feszültségeket a családdal a kiskertben töltött idő oldja”.

Kollégák mondják: „Tudjátok, ez a Z. azért olyan sztahanovista újabban, mert az otthoni bajai elől a munkába menekül”.

Barátomon látom, hogy a hajszás, feszített periódusokban igyekszik néha egyedül lenni, sétál, zenét hallgat s medítál.

Egykori szomszédom meséli: „Változtattunk az életmódunkon, eszünk-iszunk, abban legalább örömről leljük”.

Korosztályos társam minden este a kocsmapultnál filozofál, s közben valósággal eszi a cigaretta.

Elvált asszony keres a szerkesztőségben, kétségbeesetten kér, segítsék, mert kiderült, hogy kamaszfia kábítószeres.

Ahány ember, annyiféle kísérlet, próbálkozás (a fent említett vagy más módokon), hogy kiegyensúlyozza a mindennapok konfliktusait. Hogy kompenzálja a társadalmi és emberi teherterheléseket, hogy oldódást, esetleg némi „védettséget”, netán örömet találjon. Az egyensúlyozás belénk épített ősi természeti ösztöne diktálja a túlhajtottság, a feszültségevezetés kényszerét, az „önvédelmet”. A módokat pedig elvileg szabad akarunk szerint választjuk meg. A kiegyensúlyozás lehetőségei közül jó, építő, s rossz, leépítő formákat kereshet, találhat az ember magának. De képesek vagyunk-e mindig az éppen helyeset, a testet-lelket építőt választani? Látva a leépítő, a rossz kompenzációkat választók egyre gyarapodó táborát, nem kell-e feltenni a kérdést, hogy a „rossz úton járásért” valóban csak ők-e a felelősek? Az ember mellett nem kell-e megvizsgálni az emberi, társadalmi viszonyokat, erőteket is, melyek között érvényesülni kell a beépített természeti ösztönnek? *Ki, mikor, miért, mit választ(hat) egyensúlyban maradás érdekében?* Próbátétel.

A kompenzálás útjainak keresése manapság nálunk egyre több ember számára tűnik labirintusnak, melyben rengeteg időt-energiát, s hitet lehet elvesztegetni, mire rálel(het) a ki vezető ösvényre. A nagyobb életszférák között úgy próbálnak egyensúlyozni, hogy a munka, a közfeszültségei, terhelései elől a magánéletbe menekülnek; vagy a magánélet gondjai elől a munkába, a közéletbe; vagy éppen mindkettő elől „kivonulnak a természetbe”, a kiskertjüket művelik (egyre többen!); ott-hon barkácsolnak, bütykölnek, „alkot”-nak a lélektelen, monoton munkát végzők, a csak részfeladatokkal megbízottak; a felszínes, üresjáratokkal teli munkahellyel vagy családdal megverték lázasan fordulnak a belső értékek keresése felé; a magukat tárgyak közé beszűkítettnek érzők élmények utáni járásra vágnak, s mennek, mennek... S ha nem viszik mindezt túlzásba, ha viszonyaikhoz szabva sikerül megtalálniuk a helyes arányokat, akkor sikerülhet a nem könnyű mutatvány, lehet eredményes az önvédelem, a mindennapok kisebb életterének konfliktusait is oldhatja a kompenzáció. Vagyis építő lehet: visszaadhatja az embernek a napi, sőt, az évekre, az életre szóló készenléti állapottal való megküzdéshez szükséges energiát, fizikai-lelki és érzelmi erejét. Sőt, lehet többletet adó is — az olyan kiegyensúlyozó tevékenység például, ami sikerélményt, alkotói pluszt hoz (eredményt, „terméket” felmutató barkácsolás, kiskertművelés stb.); ami tudását, műveltségét gyarapítja; ami érzelmi töltést ad, igazán örömet szerez — amellyel fejleszthető a testi-szellemi erő, az emberi minőség.

Am sajnós, nem az építő vagy éppen a többletet adó kompenzációk jellemzők nálunk mostanság. Még a potenciónáisan annak számítókat is sokan túlzásba vite fordítják ellenkező hatásúra. (A munka miatt elhanyagolják a családot vagy fordítva; a kiskertjük, a hobbiuk felé fordulva egyszersmind magukba is fordulnak... stb.) S egyre többen élnek az építőnek egyáltalán nem nevezhető kompenzációkkal: sajnálatosan gyorsuló ütemben gyarapodik azok tábor, akik helytelen módszert választó, sikertelen kiegyensúlyozási kísérleteket tesznek, s ezzel leépítik magukat. Ártanak maguknak, mert kompenzálásként, feszültségektől, konfliktusoktól szabadítóként káros szenvedélyek felé fordulnak. Feloldásként kocsmalétkorré és rendsze-

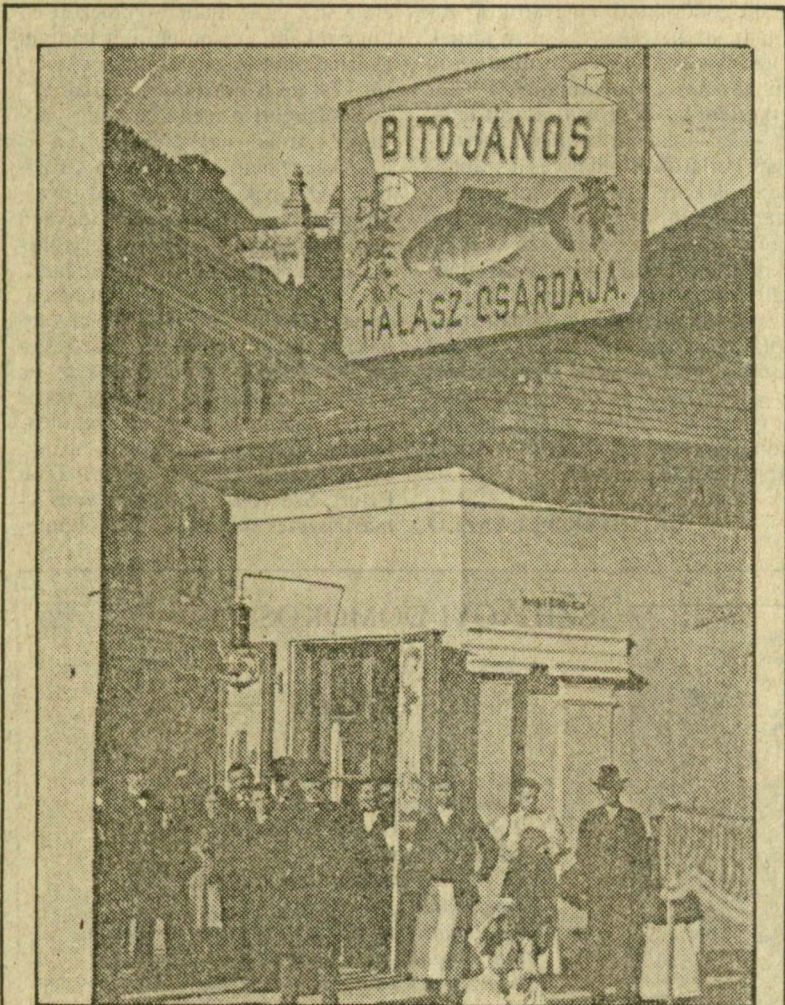
res alkoholizálásra vágnak; „eszik a cigarettát”; primér örömforrásuk a jókat evés-ivás; gyógyszerrel és más narkotikumokkal kábítják magukat; pótélményeket keresnek a krimiolvasásban, a pornófilmmnézésben... stb. Álmegoldásokban keresnek ideiglenes egyensúlyérzést s szinte észre sem veszik, hogy lassan rabjaivá, szenvedélybetegeivé válnak ezeknek a rossz kompenzációknak, amelyek fokozatosan leépítik testi-szellemi erejüket. A leépülő pedig csak annál jobban kapaszkodik a számára „egyensúlyt” adóba, s képtelen már felfogni, hogy minél jobban kapaszkodik belé, az annál jobban leépíti. Nem is tud, nem is akar már konfliktusai megoldására, feszültségei oldására más módszert keresni, más örömforrást találni.

Nosza, mondhatják erre, „ment-sük meg” a cigarettát, a rossz kompenzációkat, tiltsuk meg nekik káros szenvedélyeiket, sőt, a tilalmat bé nem tartókat esetleg még büntessük is. Lehet. Akkor például, ha olyan egyoldalúan fogjuk fel a dolgot, hogy a káros szenvedélyekről való leszokás „csak akaraterő kérdése”. Letenni, letétetni a poharat, a cigarettát, a nagy kánalet, a nyugtatódobozt, az izgató élményt adó könyvet, filmet, a kábyszerűt „akaraterő”-vel is lehet. De arról megfeledkezni, hogy helyette kompenzáló, egyensúlyra tartó törekvésként mást kell találni-adni, azt nem lehet! Mert tény: a leépítő kompenzációk, a káros szenvedélyek is azért keletkeztek, mert velük a túlterhelést, a sikertelenséget, a feszültséget, az élet teherterheléseit próbálták levezetni, kiegyensúlyozni. S attól, hogy eme leépítő kompenzációkat megtiltjuk, büntetjük, „akaraterő”-vel megszüntetjük, az élet teherterhelései még megmaradnak, s ma-

rad az ősi természeti ösztön késztetése a kiegyensúlyozásra. S kinek hol a biztosíték arra, hogy az egyik káros-kóros, leépítő „egyensúlyozási módtól” eltiltatott nem egy másik káros kompenzációval kezd-e próbálkozni? Hiszen a feszültségei megmaradnak, (sőt, többnyire átmenetileg növekednek is!) azokat nem tudja jobban kezelni akkor se, ha egy rossz kompenzációt „elhagy”: keresnie kell egy más kiegyensúlyozási lehetőséget.

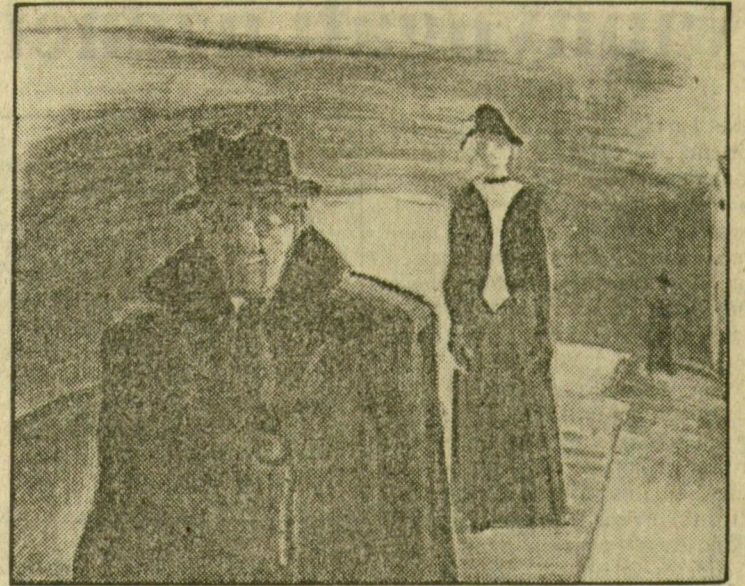
S ha ebben a keresésben nem segítünk egymásnak, akkor nagy valószínűséggel nem tudjuk „megmenteni” a rosszul egyensúlyozókat. Sőt, észrevétlenül magunk is az építő kompenzációkat túlhajtó veszélyeztetetté vagy levezető káros szenvedélyek rabjaivá válhatunk, hisz teherterheléseink, feszültségeink mostanság gyarapodnak, a túlrögzőség igénye fokozódik. Az önvédelem építő formáinak megtalálásához több belső tartás, és egyszersmind az azt éppen tartani, fejleszteni segítő emberi viszony, társadalmi erőter szükséges. Felismerése s lehetőség szerint mielőbbi megoldása az egyént terhelő, feszítő társadalmi ártalmaknak, a közösség és a magunk eszközeivel — együttesen. *Úgy, hogy az építőnek számító kiegyensúlyozási lehetőségeket választjuk. S úgy, hogy segítünk egymásnak abban, hogy egyre többen választhassák az építő lehetőségeket — azok közül is, akik most éppen a leépülés stádiumában bolyonganak a kompenzáló útkeresés labirintusában. Az útvesztőből kivezető fonálként „csak” az egymással való több, jobb törődést kellene nekik nyújtunk — egymás odafigyelő tiszteletét; azaz az emberi méltóságot. Ami persze csak testi, szellemi és szociális jólét állapotában teljesedhet ki. — Ha teszünk érte végre: ha tudjuk, hogy nélküle nincs társadalmi-gazdasági kibontakozás, csak a konfliktusok gyarapodhatnak. Amiket aztán ügyis kompenzálni kell... Fel kell tenni a kérdést: ki, mikor, miért, mit választ(hat) az egyensúlyban maradás érdekében? — S a lehetőségek szerinti jó választ megadnunk itt és most azért kellene, hogy a kompenzáció később ne váljék a társadalom és az egyén még nagyobb, nehezebb próbátételévé!*

SZABÓ MAGDOLNA

Küldjön egy képet!

„Bito János halász-csárdája” — viseli a fölratot most közreadott fotónk, amelyet Karancsi Sándor, a Szegedi Földhivatal vezetője juttatott el hozzánk, s amely az eredetileg dátum szerint 1905-ben készült, a Takaréktár és a Horváth Mihály utca sarkán álló jelenlegi „vasalóház” helyén.

FARKAS ISTVÁN: ELVÁLTAK (1941)

Színek és helyek

SLÁGERDALLAMOK

Horváth Jenő műveiből sugárzott összeállítás nemrég a Magyar Televízió. Lehet, hogy nem egészen ez volt a szándéka vele, engem mindenesetre e műsorral egyik pillanatról a másikra visszaröpített a múltba — a jó négy évtizeddel ezelőtti időkbé, amikor...

Egy barna bádogdobozos Philips-rádió büszke — ? — tulajdonosai voltak a folszabadulás előtt. A készüléket apám már használtan szerezte egyik barátjától. Kopasz rádió- és villanyszerelő úr műhelye ott állt a Dóm tér és a Somogyi utca sarkán. Mikor arra ballagok, mindig eszembe jut tar feje, furcsa szájjalása, tokája. Kopasz úr — ennyi idő után már jószerével közreadható — felettébb szerette a nőket. S noha nem áldotta meg (enyhén szólva) előnyös külsővel a sors, folyamatos sikereket mondhatott magáénak. Ráadásul a kis üzlet is jól jövedelmezett. Szóval tőle vette a kis Philips-rádiót apám. A készülékhez nagy méretű, külön hangszóró tartozott. A védővázont kartonpapír helyettesítette. Néha behorpadt, ilyenkor lassú, ütogetős mozdulatokkal ki lehetett egyenesíteni. Számunkra hosszú éveken át ez a kis doboz jelentette nem csupán — kissé frázisosan szólva — a nagyvilágot, hanem a mozit, a színházat, általában a szórakozást is. Kora reggeltől késő estig ott döngicsélt a szabóműhelyben, ontotta a híreket, a cigányzenét, továbbá a legfrissebb slágereket.

Mikor negyvennégy októberében egyik napról a másikra városparancsnoki rendelet jelent meg a rádiókészülékek beszolgáltatásáról, fájó szívvel váltunk meg tőle. De hát a parancs az parancs. Ha jól emlékszem, az egykori adóhivatal — ma: Tábor utcai zeneiskola — épületébe kellett beszállítani. Onnan aztán a készülékeket — ezt mindenki tudta a városban — átvitték a Paprikabeváltó hatalmas földszinti raktárába. Igen, oda, a nagyállomás mögé, az Átrakó-pályaudvar szomszédságába, nem messzire a madzagvasút indóházától. Mindenesetre mi, srácok is megszimatoztuk a dolgot. S mert a Boszorkányszigetre igyekezvén, ott vitt el utunk a Paprikabeváltó mellett, hamar föltérképeztük a terepet.

A földszinti raktár ablakait rombuszdiszes — zöldre festett — vasrács védte az illetéktelenektől. Annál nagyobbak voltak a rések, amennyi hely egy kézfejenek szükségesletik, annál ellenben kisebbek, hogy egy rádió — még akár a legkisebb méretű készülék is — kiférjen rajtuk. Ráadásul ór is cirkált az épület körül...

Az egész olyan volt, akár egy amerikai bűnügyi film részlete. Kiszámítottuk, mikor tűnik el a poszt a téglafal szeglete mögött, s mennyi idő múlva bukkan fel újra. Nem sokat lehetett teketóriázni. A leggyorsabb és a legmerészebb felkapaszkodott az ablakba, odahúzta a legközelebbi rádiókészüléket és kiemelt belőle egy „lámpát”, azazhogy egy rádiócsövet. Majd — a sikeren felbuzdulva — ugyanezt cselekedte a második, harmadik páciens is.

A rádiócsöveket aztán — javaslatomra — Kopasz úrnál értékesítettük. A mesternek volt egy falra erősített mérőműszere, ott próbálta ki a lopott alkatrészek használhatóságát. Legalább oly szívdobogva lestük, ki mozdul-e helyéből a mutató, mint mikor „szereztük”. Én kivételesen nem pénzért kaptam Kopasz úrtól, hanem — két további cső ellenében — egy szobai lámpaburát. (Ma is megtalálható a „történelem viharait” átvészelt családi kacatok között.) Szép, zöld lámpabura volt. Odahaza — határozott grandezzaival — apám nyomban el is nevezte „lampionnak”. Annyi év után is váltig tűnődöm, nem kéne-e benevezni vele (az első három díj valamelyikének határozott reményében) egy giccskiállításra?

Ahogy konszolidálódott a helyzet, úgy került napirendre a rádiókészülékek visszaszolgáltatásának ügye is. Hamarosan közlemény jelent meg. S mindenki, aki jelentkezett — legalábbis az elején — a beszolgáltatott fejében kapott egy készüléket. Hogy ugyanaz-e, amit beadott, azt nem garantálták, de számszerűleg károsodásmentesen bonyolódott le az üzlet.

Csodák csodájára mi egy barna bléhdobozú Philips-készüléket kaptunk vissza. Kartonpapiros külön hangszóróval. Nem kezeskedem, hogy azonos volt az eredetivel, de hogy megszólalásig hasonlított hozzá, annyi bizonyos. És még csak „ki sem volt belezve” — ahogy akkoriban mondták. Csak bedugtuk a csatlakozóvéget a konnektorba, s már döngicsélt is nagyvidáman.

No, ettől kezdve aztán újra főszereplővé lépett elő. Ezt hallgattuk megint reggeltől estvéig, akarom mondani este kilencig. Akkor ugyanis kikapcsolták az áramot. Pontban kilenckor kezdődött a londoni rádió magyar adása. (Churchill fultoni beszéde még nem hangzott el, a vasfűgöny és a hidegháború még az idő méhében.) Az adást kísértetiesnek is mondható dobütések prologizálták. Csak idáig jutottunk el. Mire a bemondó megszólalt volna, kis készülékünk már javában játszott, áramtalanítottan, a kúkat.

Nemsokára újraindult a — kis alakú, mélynyomásos — rádióújság is. Külsőre olyan volt, mint a valahai Délibáb vagy a Színházi Élet. Az első számban közlemény jelent meg. Ha valaki beküldi a mellékelt szelvényt, fél évig ingyen kapja a hetenként megjelenő kiadványt. A postás ettől kezdve rendszeresen kézbesítette a műsorfüzetet, én meg szabadidőm javarésztében vagy ezt böngésztem, vagy rádiót hallgattam vagy fejtettem a keresztrejtvényt.

Itt hallottam először Horváth Jenő dalait. S most, négy évtized után újra a „Ma este nem gondoltam rád”-ot, a „Tizenhat éves volt és szőke, a hatodik ába járt”-ot, a „Gyere, öcsi, boci, kapaszkodj, hozzám ragaszkodj, mert az valami jó”-t és a „Gyere, ülj, kedves, mellém”-et.

Istenem, Philips-rádió, külön hangszóróval... A recsegés, amit az előtűnk elszárguló villamos szikrái pattogtattak be hangszórónkba... Hatodik á... Hol van ettől a mai legmodernebb, sztereó Sanyo?...

PAPP ZOLTÁN